

ПРОПОЗИЦІЇ

Асоціації міст України до бюджетних законопроектів на 2025 рік в частині місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин

1. Встановити на постійній основі зарахування до бюджетів територіальних громад 64% ПДФО. Європейська Комісія у своєму Звіті про готовність України до переговорів про вступ до Європейського Союзу від 08 листопада 2023 року, зазначила, що саме 64% ПДФО у громад є частиною фіскальної децентралізації, тому зменшення цього показника негативно вплине на хід перемовин щодо вступу України до ЄС.

2. Зупинити в умовах воєнного стану вилучення з бюджетів територіальних громад реверсної дотації. Передбачити, що в умовах воєнного стану не застосовуються норми абзацу п'ятого частини третьої статті 99 Бюджетного кодексу України. На 2025 рік це збереження 13,0 млрд гривень для 199 територіальних громад, з яких 75% - це малі міста, села та селища.

3. Відновити із 2025 року зарахування до бюджетів територіальних громад ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу. Обсяг фінансового ресурсу 90 млрд гривень.

Закріпити цільове використання такого ресурсу органами місцевого самоврядування за наступними напрямками:

- заходи та роботи з територіальної оборони та мобілізаційної підготовки;
- підтримка сил безпеки і оборони;
- проектування, будівництво, ремонт захисних споруд цивільного захисту (сховищ, протирадіаційних укриттів), споруд подвійного призначення та облаштування приміщень, що плануються до використання для укриття населення;
- будівництво фортифікаційних споруд;
- створення умов для лікування, відновлення та реабілітації осіб, які постраждали у наслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Як свідчать дані про використання такого ПДФО, зазначені у листі Міністерства фінансів України від 16 серпня 2024 року № 10040-13/24202, головні розпорядники бюджетних коштів на державному рівні неефективно використовують цей ресурс, а саме: за січень-липень 2024 року використали лише 45% фактичних надходжень ПДФО.

4. Здійснити належну компенсацію бюджетам територіальних громад втрат ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу за 2024 рік. Забезпечити виконання норм Закону України № 3428-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України» в частині компенсації бюджетам територіальних громад, які у 2021 році отримували податок на доходи фізичних осіб від оподаткування доходів з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, втрат такої частини доходу.

5. Передбачити додаткову дотацію з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією РФ в обсязі не менше 35 млрд гривень. Протягом бюджетного року дотримуватися сталості бюджетного планування та підходів до розрахунків розподілу такої дотації між бюджетами територіальних громад.

6. Списати заборгованість в обсязі 9 млрд гривень місцевих бюджетів перед державним бюджетом за отримані безвідсоткові позики минулих періодів. Забезпечити виконання статті 44 Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» щодо списання заборгованості місцевих бюджетів за середньостроковими позиками та безвідсотковими позичками за 2009–2014 роки, що утворились внаслідок неправильного планування державними органами видатків з делегованих повноважень. Асоціація міст України наполягає на тому, що заборгованість за середньостроковими позиками має бути списана за аналогією списання безнадійної дебіторської заборгованості.

7. Вирішити питання погашення державою заборгованості з різниці в тарифах на послуги теплопостачання, гарячого водопостачання, водопостачання та водовідведення в обсязі 64 млрд гривень, з них 47 млрд гривень утворились станом на 01 квітня 2024 року та 17 млрд гривень – це прогнозований обсяг заборгованості, що виникне протягом опалювального сезону 2024/2025 року. Це забезпечить безперебійне надання мешканцям громад послуг тепло- та водопостачання.

8. Щодо фінансування освітньої сфери

8.1. Передбачити у державному бюджеті освітню субвенцію місцевим бюджетам в обсязі не менше 110 млрд гривень з метою забезпечення належного фінансування освітніх послуг передбачених законодавством, державних гарантій педагогічним працівникам, недопущення утворення кредиторської заборгованості з оплати праці.

8.2. Не вилучати з бюджетів місцевого самоврядування залишки освітньої субвенції 2024 року, що, зокрема, заплановано громадами використати на укриття.

8.3. Передбачити розподіл освітньої субвенції між територіальними громадами виключно в Законі України «Про Державний бюджет України на 2025 рік».

8.4. Удосконалити формулу розподілу освітньої субвенції шляхом:

8.4.1. Повернення у формулу розрахунку субвенції на оплату варіативної складової (варіативна складова навчального плану передбачає додаткові години на поглиблене вивчення предметів та курсів за вибором, спецкурсів та факультативів, забезпечує індивідуальний розвиток здобувачів освіти, пізнавальні інтереси і нахили).

8.4.2. Незастосування коефіцієнту коригування обсягу освітньої субвенції.

8.4.3. Врахування годин індивідуального навчання (педагогічного патронажу).

8.4.4. Скасування понижуючого коефіцієнту 0,89 у формульному розрахунку освітньої субвенції, застосування коефіцієнту 1,0.

8.4.5. Передбачення при розподілі освітньої субвенції коефіцієнту для громад і територій з низькою щільністю населення та окремого фінансування для організації підвозу здобувачів освіти до закладів освіти, зокрема у гірських територіях.

8.4.6. Включення до освітньої субвенції оплати праці з нарахуваннями не тільки педагогічних працівників, але й інших працівників закладів та установ освіти.

8.5. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення встановлених державою пільг щодо безкоштовного харчування у закладах освіти в обсязі 28,7 млрд гривень:

- дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю, дітей із сімей, які отримують допомогу відповідно до Закону України “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям”;
- дітей з числа осіб, визначених у статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”;
- дітей з числа внутрішньо переміщених осіб чи діти, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, відповідно до частини десятої статті 7 Закону України “Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб”.

Фінансове забезпечення безкоштовного харчування дітей у вигляді субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам з 2025 року передбачене

постановою Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2023 р. № 990-р «Про схвалення Стратегії реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2024 роках» (пункт 1 Стратегічної цілі 1 Операційного плану).

8.6. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту з метою створення сучасного, безпечного та здорового освітнього середовища в закладах освіти (будівництво та облаштування власних укриттів), організації навчання в офлайн режимі, вирішити питання будівництва/ремонтів та облаштування укриттів у закладах освіти за рахунок державних програм.

Територіальні громади мають фінансові труднощі щодо будівництва/реконструкції та облаштування споруд цивільного захисту (бомбосховищ, укриттів) на території закладів освіти. Як наслідок, це призводить до неможливості проведення навчання офлайн у закладах освіти.

У громадах, що перебувають у зоні бойових дій, відсутній фінансовий ресурс для будівництва захисних споруд цивільного захисту (сховищ) для потреб закладів освіти. Для використання в освітньому процесі допускаються протирадіаційні укриття та сховища, що відповідають вимогам ДБН В.2.2-5:2023. Вартість спорудження такого укриття від 100 до 210 млн гривень з урахуванням облаштування.

8.7. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення пожежної безпеки у школах в обсязі 1,5 млрд гривень. Недостатнє фінансування для забезпечення заходів протипожежного захисту закладів освіти всіх типів створює потенційну загрозу для життя та здоров'я здобувачів освіти, інших учасників освітнього процесу.

Бюджети місцевого самоврядування виділяють кошти для усунення зауважень приписів ДСНС, але зважаючи на суттєву потребу у фінансуванні, громадам важко самотужки, без допомоги держави, вирішити це питання. Заходи з пожежної безпеки (встановлення сигналізації, обробка вогнетривкими речовинами, встановлення протипожежних дверей тощо) мають фінансуватися з державного бюджету і надходити цільовим призначенням на усі заклади освіти.

8.8. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організація безпечного освітнього середовища в обсязі 12 млрд гривень з метою фінансування заходів Концепції безпеки закладів освіти, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 301-р. Концепція передбачає забезпечення в установленому порядку охорону закладів освіти із залученням поліції охорони, встановлення у закладах освіти стаціонарних металодетекторів, облаштування необхідних огорож та здійснення інших інфраструктурних заходів щодо організації безпеки закладів освіти.

Окрім цього, відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2023 року № 1364 «Про внесення зміни до категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах», до категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах віднесено заклади освіти державної та комунальної форми власності.

8.9. Передбачити у державному бюджеті не менше 3 млрд гривень для придбання шкільних автобусів.

8.10. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання обладнання, створення та модернізацію (проведення реконструкції та капітального ремонту) їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти в обсязі 1,5 млрд гривень на виконання Стратегії реформування системи шкільного харчування на період до 2027 року.

8.11. Передбачити субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на матеріально-технічне забезпечення закладів освіти, а саме на:

8.11.1. Сучасне технічне оснащення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання (ноутбуки для педагогів, зокрема сільських шкіл, серверів, розроблення програм), у тому числі для покращення матеріально-технічної бази закладів освіти на базі яких планується відкриття профільних ліцеїв;

8.11.2. Забезпечення якісної профільної освіти (придбання кабінетів, мультимедійного та комп'ютерного обладнання, інтерактивних панелей, матеріально-технічне забезпечення професійного спрямування ліцеїв тощо) протягом 2024–2027 рр.;

8.11.3. Придбання комп'ютерної техніки, що дасть змогу забезпечити на належному рівні проведення дистанційного навчання;

8.11.4. Облаштування кабінетів з предмету «Захист України» і «класів безпеки» в сучасних умовах;

8.11.5. Покращення матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, зокрема опорних (облаштування сучасними STEM-лабораторіями, мультимедійним обладнанням);

8.11.6. Придбання/оновлення профільних класів.

У територіальних громадах не вистачає коштів на облаштування навчальних кабінетів, оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти, у тому числі комп'ютерного, навчально-методичного та навчально-технічного забезпечення, відповідно до орієнтовного переліку засобів навчання, затвердженого наказом МОН від 29 квітня 2020 року № 574.

Також наявна нестача коштів у місцевих бюджетах на будівництво нових шкіл, капітальні та поточні ремонти закладів освіти, облаштування навчальних кабінетів, оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів, у тому числі комп'ютерного, навчально-методичного та навчально-технічного забезпечення, відповідно до орієнтовного переліку засобів навчання, затвердженого наказом МОН від 29 квітня 2020 року № 574, у зв'язку зі значними видатками на зарплату непедагогічних працівників та поточне утримання шкіл.

8.12. Передбачити можливість спрямування освітньої субвенції на оплату праці педагогічним працівникам закладів дошкільної, позашкільної освіти та мистецьких освітніх закладів. Внести зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетного кодексу України, Порядку та умов надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 6 в частині спрямування коштів на виплату зарплати працівникам дошкільних та позашкільних закладів, мистецьких освітніх закладів та непедагогічному персоналу закладів загальної середньої освіти за рахунок коштів державного бюджету.

8.13. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на оновлення навчально-методичної та навчально-дидактичної бази (програми, методики, іграшки, розвивальні ігри, дидактичний матеріал тощо) та комп'ютеризацію робочих місць спеціалістів дошкільної освіти.

8.14. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення архітектурної доступності та умов для інклюзивного навчання з метою досягнення безбар'єрного доступу та організація безпечного інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами та маломобільних груп населення.

9. Щодо фінансування сфери охорони здоров'я

9.1. Збільшити капітаційну ставку (розмір оплати за медичне обслуговування одного пацієнта незалежно від кількості його фактичних звернень за медичною допомогою впродовж визначеного періоду) у зв'язку з підвищенням мінімальної заробітної плати, оскільки така ставка не змінюється протягом останніх 3-х років.

9.2. Передбачити субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування укриттів у закладах з масовим перебуванням людей, зокрема закладів охорони здоров'я в обсязі 1,5 млрд гривень.

10. Щодо фінансування соціального захисту та соціального забезпечення

10.1. Закріпити фінансування пільг з перевезення окремих категорій громадян та послуг зв'язку, встановлених державою, виключно за рахунок

коштів державного бюджету. Держава не фінансує гарантовані нею пільги з перевезення окремих категорій громадян та послуг зв'язку. Це навантаження на бюджети місцевого самоврядування **в обсязі 22,7 млрд гривень на рік.** Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду постановив, що місцеве самоврядування не повинне компенсувати пільгове перевезення пасажирів. Також Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду постановив, що компенсація за законодавчо встановлені соціальні пільги має відшкодуватися за рахунок державного бюджету, а додаткові пільги, встановлені відповідною радою – за рахунок місцевого.

10.2. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, в обсязі 5 млрд гривень на виконання норм Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» про те, що кошти від збору на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, спрямовуються у вигляді субвенції з державного бюджету відповідним бюджетам територіальних громад.

10.3. Спрямовувати у повному обсязі до бюджетів територіальних громад кошти від збору на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, у розмірі 1% від обсягу реалізації електроенергії, що виробляється атомними електростанціями, у вигляді субвенції з державного бюджету до відповідних місцевих бюджетів для забезпечення засобами захисту населення територіальних громад, створення безпечних умов (сховищ, укриттів, протирадіаційних укриттів, засобів індивідуального захисту, інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури тощо).

10.4. Компенсувати органам місцевого самоврядування ресурс спрямований на виплату встановлених Урядом надбавок за особливі умови праці під час воєнного стану працівникам, які надають соціальні послуги на територіях на яких ведуться (можливі) бойові.

10.5. Забезпечити фінансування з державного бюджету у належному обсязі виплат з компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі, на непрофесійній основі та послуги денного догляду осіб з інвалідністю.

10.6. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення інститут помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя та окремі заходи з підтримки осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

10.7. Передбачити у державному бюджеті кошти на реалізацію у 2025 році експериментального проєкту із запровадження комплексної

соціальної послуги з формування життєстійкості. На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2023 року № 1049 «Про реалізацію експериментального проекту із запровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості» у територіальних громадах відкрито та функціонують 162 Центри життєстійкості у яких працюють понад 700 спеціалістів – психологів, соціальних менеджерів та фахівців соціальної роботи.

10.8. Передбачити у державному бюджеті кошти на реалізацію у 2025 році експериментального проекту із запровадження договірної форми надання соціальної послуги із соціального супроводу військовослужбовців та членів їх сімей у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил України.

10.9. Передбачити у державному бюджеті субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для членів сімей осіб, які загинули (пропали безвісти), померли внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, статус яким надано відповідно до пунктів 2-5 частини першої статті 10-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Виплата грошової компенсації передбачена постановою Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 року № 719 «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей». Особи, які мають право на отримання грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення відповідно до цієї постанови, та яким комісії виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах рад щодо розгляду заяв членів сімей осіб, які загинули (пропали безвісти), померли, та осіб з інвалідністю про призначення грошової компенсації прийняли рішення в призначенні такої компенсації у 2023-2024 роках, потребують якнайшвидшої її виплати.

10.10. Передбачити у державному бюджеті субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у

Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, та визнані особами з інвалідністю внаслідок війни III групи відповідно до пунктів 11-14 частини другої статті 7 або учасниками бойових дій відповідно до пунктів 19-21 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов.

Виплата грошової компенсації передбачена постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України». Особи, які мають право на отримання грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення відповідно до Постанови, та яким комісії виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах рад щодо розгляду заяв внутрішньо переміщених осіб про призначення грошової компенсації прийняли рішення в призначенні такої компенсації у 2023-2024 роках, потребують якнайшвидшої її виплати.

10.11. Передбачити у державному бюджеті субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на проєктні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, що забезпечить деінституціалізацію системи догляду за дітьми.

11. Посилити фінансування з державного бюджету на забезпечення належного фінансування видатків на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах. Внести зміни до Бюджетного кодексу України та до Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України», якими збільшити частку спрямування до бюджетів місцевого самоврядування субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах.

12. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на утримання та обслуговування фортифікаційних споруд. 07 травня 2024 року Уряд схвалив постановою № 514 відповідний Порядок прийняття, утримання, обслуговування та ведення обліку військових інженерно-технічних і фортифікаційних споруд. Такий порядок передбачає, що утримання та обслуговування фортифікаційних споруд, що перебувають у комунальній власності, за рахунок коштів місцевих бюджетів.

13. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування робіт для розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади. 24 липня 2021 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо планування використання земель», яким внесено зміни до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів стосовно планування використання земель, а саме запровадження комплексними планами просторового розвитку територій територіальних громад.

Відповідно до чинного законодавства комплексний план просторового розвитку необхідно виготовити до 2028 року. Розробка вищевказаної документації потребує великої кількості підготовчих і проектних робіт та значних коштів. Лише за наявності такого документу в громаді можливо буде відвести земельну ділянку під певні об'єкти, або розширити межі земельних ділянок, або змінити цільове призначення земельних ділянок під об'єктами. Однак, існує проблема з обмеженістю фінансових ресурсів в бюджетах громад, з об'єктивних причин, як наслідок, складність із реалізацією розробки комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади.

Територіальні громади потребують додаткової підтримки держави у фінансуванні оновлення/створення, розроблення містобудівної документації, формування єдиної програмно-апаратної платформи містобудівного кадастру.

14. Передбачити субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення непрацюючого населення засобами індивідуального захисту органів дихання від бойових отруйних речовин на випадок застосування ядерної та інших видів зброї масового ураження проти України в умовах воєнного стану та на випадок виникнення надзвичайної ситуації на радіаційно та хімічно небезпечних об'єктах у мирний час та в особливий період в обсязі 9,5 млрд гривень.

Законом України від 08 листопада 2023 р. № 3441-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення повноважень суб'єктів забезпечення цивільного захисту, удосконалення законодавства з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій, організації та проведення евакуації населення, забезпечення охорони життя та здоров'я громадян» внесено зміни до статті 35 Кодексу цивільного захисту України.

Зазначеними змінами, зокрема, передбачається:

- упорядкування забезпечення населення засобами індивідуального захисту, зокрема щодо застосування положень Порядку в особливий період;
- визначення механізму накопичення засобів індивідуального захисту органів дихання від бойових отруйних речовин для непрацюючого населення;
- впорядкування механізму накопичення засобів радіаційного і хімічного захисту для працівників місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Фінансова потреба для придбання засобів індивідуального захисту органів дихання для 1 785 000 осіб непрацюючого населення на 2025 рік складає 9 491 304,8 гривень.

15. Зняти обмеження щодо напрямків використання вільних залишків місцевих бюджетів. Прийняття запропонованих змін відновить право органів місцевого самоврядування самостійно розпоряджатися власним ресурсом, дасть можливість громадам витратити залишки кошти місцевих бюджетів на нагальні потреби для забезпечення завдань і функцій, які постають перед органами місцевого самоврядування в період дії воєнного стану, повноцінно виконувати власні та делеговані повноваження.

На разі обмеження напрямків використання вільних залишків коштів місцевого бюджету, які утворилися на кінець бюджетного періоду, спровокувало нестачу коштів на вирішення важливих проблем та ефективності розвитку громади в цілому. До прикладу, органи місцевого самоврядування не можуть спрямовувати такий ресурс на придбання державних цінних паперів; поточний/капітальний ремонт критичної інфраструктури, яка перебуває в аварійному стані; проведення поточних та капітальних видатків стратегічно важливими підприємствами; відновлення муніципальної інфраструктури; обстеження пошкоджених та зруйнованих об'єктів; демонтаж; розроблення ПКД проєктів відновлення; будівництво чи облаштування захисних споруд цивільного захисту (бомбосховищ, укриттів, протирадіаційних укриттів, інших споруд, призначених для укриття населення); надання фінансової підтримки комунальним підприємствам на оплату комунальних послуг та енергоносіїв; збільшення обсягу коштів резервного фонду місцевого бюджету; проведення розрахунків за електричну та теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ, інші енергоносії, що використовуються у процесі виробництва теплової енергії або іншого виду енергії; підтримку підприємств з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії, централізованого постачання холодної води та водовідведення тощо.

Існуючі обмеження щодо використання вільних залишків місцевих бюджетів не відповідають основним принципам здійснення місцевого самоврядування, зокрема є такими, що втручаються у гарантовану законом матеріально-фінансову самостійність місцевого самоврядування (стаття 4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»), тому такі обмеження мають бути зняті. Для цього необхідно внести зміни до БКУ, якими виключити пункт 22-8 Розділу VI «Прикінцевих та перехідних положень» Бюджетного кодексу України.

16. Надати достатній обсяг бюджетних повноважень виконавчим комітетам виконавчих комітетів місцевих рад в період дії воєнного стану у разі якщо не утворено відповідних військових адміністрацій. Для цього: «Установити, що в умовах воєнного стану виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради територіальної громади, територія якої тимчасово окупована та в межах якої не створено військову адміністрацію, може приймати рішення: за поданням місцевих фінансових органів щодо затвердження місцевого бюджету, внесення до нього змін; затвердження звіту про виконання

відповідного бюджету; про затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування; прийняття рішень щодо передачі коштів з відповідного місцевого бюджету; утворення цільових фондів, затвердження положень про ці фонди.».

17. Щодо фінансування відновлення муніципальної інфраструктури

17.1. Передбачити додаткове фінансування з державного бюджету на підготовку змін до генеральних планів населених пунктів і детальних планів територій з метою обов'язкового включення до таких документів розгалуженої мережі облаштованих споруд цивільного захисту, які гарантують збереження здоров'я і життя людей під час обстрілів, повітряних атак тощо.

17.2. Передбачити у державному бюджеті відповідні субвенцій (дотацій) на відновлення об'єктів, зруйнованих, знищених внаслідок збройної агресії рф, відновити фінансування для проєктування проєктів громад за програмою «Велике будівництво».

17.3. Забезпечити фінансування заходів з комплексного управління відходами руйнувань внаслідок збройної агресії рф з державного бюджету.

17.4. Відновити фінансування з фонду ліквідації наслідків збройної агресії у 2025 році відповідно до затверджених напрямів.

17.5. Забезпечити повернення статті щодо пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту або запровадження компенсаційного механізму за втрати місцевих бюджетів від скасування пайової участі.

17.6. Передбачити окрему субвенцію місцевим бюджетам з державного бюджету для найбільш постраждалих / уражених внаслідок збройної агресії територіальних громад. Умовами надання такої субвенції передбачити:

17.6.1. Спрямування коштів на ліквідацію наслідків збройної агресії (у т.ч. демонтаж зруйнованих / відновлення пошкоджених об'єктів житлового фонду, соціальної сфери, благоустрою);

17.6.2. На період дії воєнного стану надати виконавчим органам місцевого самоврядування право самостійно визначати перелік об'єктів (заходів) та обсяг фінансування для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених внаслідок збройної агресії.

17.7. Внести зміни до законодавства та удосконалити (спростити) процедури ДПП для реалізації проєктів відновлення інфраструктури, залучення інвесторів, в т. ч. іноземних.

17.8. Розробити державну програму будівництва, капітального/поточного ремонту укриттів на території закладів освіти, забезпечити її фінансування з державного бюджету (субвенція місцевим бюджетам з державного бюджету, інші бюджетні програми), за рахунок міжнародних організацій.

17.9. Передбачити механізм відшкодування з державного бюджету витрат з місцевого бюджету на оперативну ліквідацію наслідків збройної агресії рф.

17.10. Передбачити механізм фінансування (програма в державному бюджеті, співфінансування) для створення та впровадження місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення.

17.11. Відновити фінансування Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР).

17.12. Передбачити у 2024-2025 рр. фінансування для відібраних проєктів та незавершених проєктів, реалізація яких розпочата у минулі роки за рахунок ДФРР.

17.13. Забезпечити в Державному бюджеті джерела фінансування на компенсацію за пошкоджене, а також за знищене житло відповідно до затверджених рішень про таку компенсацію.

18. Забезпечити на законодавчому рівні застосування коректної методики обліку населення громади у цілях бюджетного планування. До прикладу, кількість населення територіальної громади, яке рахується при визначення розмірів субвенцій, що надаються з державного бюджету не відповідає дійсності, оскільки розрахунок базується на даних останнього перепису населення та не враховуються зміни адміністративно-територіального устрою упродовж років, що відбулися з часу останнього перепису.

19. Щодо нормативно грошової оцінки земельних ділянок

19.1. Розробити механізм повноцінної компенсації державою місцевому самоврядуванню втрат доходів, що виникають внаслідок рішень органів державної влади, зокрема, через: надання державою податкових пільг, які зменшують доходи місцевих бюджетів шляхом зменшення ставок, бази, об'єктів оподаткування місцевими податками та зборами або звільнення платників від їх сплати; встановлення державою зменшених розмірів коефіцієнтів для визначення нормативної грошової оцінки землі та дострокове їх застосування до затвердженою місцевими радами технічної документації з нормативної грошової оцінки земельних ділянок.

19.2. Переглянути Методику нормативно грошової оцінки земельних ділянок із внесенням змін до постанови Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2021 року № 1147 в частині земель оздоровчого призначення. З 01 січня 2024 року впроваджена в дію нова нормативно грошова оцінка земель, яка розроблена відповідно до Методики нормативно грошової оцінки земельних ділянок затвердженої Кабінетом Міністрів України від 03 листопада 2021 року № 1147.

До прикладу, у м. Моршин у порівнянні з 2023 роком нормативно грошова оцінка земель оздоровчого призначення становила 593,58 гривень за 1 м.кв., у 2024 році становить – 7,83 гривень за 1 м.кв. – зменшено у 76 разів. Оскільки

Моршин – це бальнеологічний курорт державного значення, в межах міста майже половина території відноситься до земель оздоровчого призначення, частка суми податку з яких становить 63% від загальної суми сплати за землю. Це унеможливило виконання загального фонду Бюджету Моршинської територіальної громади. Станом на 01 квітня 2024 року виконання бюджету громади становить 63%. Така ситуація негативно впливає на забезпечення утримання бюджетних установ, реалізацію соціальних проєктів, благоустрій населених пунктів, не кажучи вже про розвиток інфраструктури курорту.

Питання зменшення плати за землі оздоровчого призначення відповідно до НГО земель населених пунктів (територіальних громад) розробленої на підставі Методики нормативно грошової оцінки земельних ділянок, вплине на всі курорти України, що створює загрози їх функціонування у відповідності до законодавства. Необхідно переглянути Методику нормативно грошової оцінки земельних ділянок із внесенням змін до постанови Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2021 року № 1147 в частині земель оздоровчого призначення.

19.3. Запровадити застосування нормативної грошової оцінки земельних ділянок проведеної вперше, зокрема, для продажу таких земельних ділянок або продажу прав на них на конкурентних засадах (на земельних торгах), з дня офіційного оприлюднення таких рішень. Громади втрачають надходження до своїх бюджетів, оскільки чекають від півроку до півтора року, коли можна застосувати НГО до такої земельної ділянки та виставити її на торги, а потенційні покупці втрачають час в очікуванні коли необхідна їм земельна ділянка буде виставлена на торги та вигоду від початку використання таких земельних ділянок.

20. Щодо адміністрування податків та зборів

20.1. Закріпити виключно за органами місцевого самоврядування право встановлення пільг з місцевих податків і зборів.

20.2. Надати органам місцевого самоврядування повноваження з формування та ведення муніципальних фіскальних реєстрів з метою покращення адміністрування місцевих податків і зборів та впливу на повноту податкових надходжень до бюджетів. На сьогодні Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та Державний земельний кадастр, які використовуються для оподаткування, не містить інформації про всі об'єкти нерухомості. Муніципальний реєстр усуватиме прогалини податкової бази по об'єктам, які відсутні у державних реєстрах.

20.3. Забезпечити повноцінний обмін інформацією між податковими органами та органами місцевого самоврядування з метою забезпечення зростання надходжень до бюджетів територіальних громад, оперуючи податковою інформацією, зокрема про суми нарахованих, сплачених, надмірно сплачених податків і зборів до місцевих бюджетів на відповідних територіях; суми податкового боргу та суми списаного податкового боргу; розстрочені і

відстрочені суми податкового боргу і грошових зобов'язань платників податків; суми наданих податкових пільг у розрізі платників податків.

20.4. Для оперативного виявлення документальних порушень та відповідної реакції з метою їх усунення надати органам місцевого самоврядування доступ:

у режимі перегляду до ПТК АС «Є Казна» або системи дистанційного обслуговування з використанням ПТК «Клієнт казначейства Казначейство» в частині інформації про реєстрацію зобов'язань та кодування платіжних інструкцій, що здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09 червня 2021 року № 590;

до державних реєстрів з реєстрації суб'єктів господарювання, нерухомого майна, автомобілів;

до «Податкового блоку» із функцією перегляду особових рахунків платників місцевих податків та можливістю надання пропозицій щодо нарахування місцевих податків по конкретних фактах порушень.

20.5. Частину п'яту статті 78 Бюджетного кодексу України доповнити абзацом четвертим такого змісту: «Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад координують діяльність відповідних органів, що контролюють справляння надходжень бюджету щодо виконання визначених для територій показників доходів бюджету.».

Законопроект № 11131 пропонує виключити друге речення частини третьої статті 45 БКУ про те, що виконавчі органи міських рад координують діяльність відповідних органів стягнення щодо виконання визначених для територій показників доходів бюджету.

Однак такі повноваження органів місцевого самоврядування є діючими та дієвими та використовуються для загальної організації спільної роботи в громадах з органами, що контролюють справляння надходжень до бюджету (перелік органів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 106), зокрема, з ДПС, але не виключно, щодо забезпечення виконання відповідних місцевих бюджетів, а саме виконання планових помісячних (річних) показників надходжень до бюджетів відповідно до затвердженого розпису бюджету на кожний бюджетний період.

Окрім цього ОМС розробляються програми заходів або плани заходів щодо забезпечення виконання бюджету громади на рік, або програми мобілізації зусиль по забезпеченню надходжень до бюджету громади, або заходи щодо наповнення бюджету громади, економного та раціонального використання бюджетних коштів, дотримання бюджетної дисципліни тощо, якими визначаються напрями роботи, виконавці, терміни, контрольні показники/критерії оцінки результату щодо досягнення загальної мети програми відповідно до назв.

Слід взяти до уваги, що ДПС України щомісячно на офіційному сайті публічно звітує про виконання показників помісячного розпису державного бюджету: «Показники розпису Міністерства фінансів України за доходами загального фонду державного бюджету виконано на 111,4%. Перевиконання показників розпису Міністерства фінансів України за доходами загального фонду державного бюджету становить 12,1%, додаткові надходження до бюджету становлять 9,5 млрд гривень». Запропонована редакція дозволить ОМС організувати аналогічну роботу на місцях щодо доведення та виконання показників розпису доходів місцевих бюджетів.

20.6. Закріпити зарахування податку на доходи, нараховані відокремленим підрозділом та/або виробничим структурним підрозділом на користь фізичних осіб, до відповідного бюджету за місцезнаходженням такого відокремленого підрозділу та/або виробничого структурного підрозділу (виробництва, цеху, відділення, дільниці, бригади, бюро, лабораторії тощо).

20.7. Посилити контроль та відповідальність за недотримання юридичними особами-податковими агентами (в т.ч. державними підприємствами, установами) норм законодавства і здійснення перереєстрації (без зміни місця розташування) підприємств, установ посеред бюджетного року і зміни бюджету сплати податків. Недотримання юридичними особами-податковими агентами (в т.ч. державними підприємствами, установами) норм законодавства і здійснення перереєстрації (без зміни місця розташування) підприємств, установ посеред бюджетного року і зміну бюджету сплати податків спричиняє розбалансування бюджетів місцевого самоврядування і, як наслідок, скорочення фінансування бюджетних програм, спричинене втратою надходжень ПДФО.

20.8. Зняти обмеження у роботі з погашення податкового боргу шляхом зменшення межі розміру податкового боргу зі 180 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для формування та вручення платникам податкової вимоги. Цей поріг був підвищений у 2020 році з метою підтримки платників податків на період дії карантину, стимулювання платників податків до добровільної сплати грошових (податкових) зобов'язань, недопущення виникнення (зростання) податкового боргу, але фактично це має зворотній ефект, зокрема, по місцевих податках та зборах та призводить до втрат місцевих бюджетів.

20.9. Зменшити поріг середньоринкової вартості легкових автомобілів, які є об'єктом оподаткування транспортним податком, з 375 до 200 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01 січня податкового (звітного) року. Це потрібно, оскільки щорічне зростання розміру мінімальної зарплати призводить до зменшення бази оподаткування та певна категорія дороговартісних авто вже не підпадають під оподаткування.

21. Щодо компенсації місцевим бюджетам втрат доходів внаслідок наданих державою податкових пільг зі сплати земельного податку суб'єктам космічної діяльності

21.1. Прискорити розробку та схвалення Урядом проєкту постанови, якою затвердити Перелік суб'єктів космічної діяльності, які звільняються від сплати земельного податку за ділянки виробничого призначення до 01 січня 2033 року, відповідно до пункту 1 підрозділу 6 розділу XX Податкового кодексу України.

21.2. Передбачити додаткову дотацію з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг зі сплати земельного податку суб'єктам космічної діяльності (зокрема, Бюджету Дніпровської міської територіальної громади в обсязі 579,4 млн гривень).

22. Переглянути ставки державного мита, визначені статтею 3 Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито», у сторону збільшення у зв'язку з їх неактуальністю на теперішній час. Розмір державного мита визначені статтею 3 Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито», за окремі види послуг встановлений набагато менший за відсотки банку, що необхідно сплатити за перерахування такого мита, чи плати за квитанцію. Наприклад за реєстрацію шлюбу наразі складають 0,85 гривень, за повторну видачу свідоцтва про реєстрацію актів цивільного стану – 0,51 гривень. Разом з тим, при перерахуванні державного мита до бюджету комісія за послуги банку в рази перевищує сам платіж.

*Підготовлено Аналітичним
центром Асоціації міст України*